

Stanisław Sojka, *Fides et vita christiana. Podstawowa rola wiary w życiu chrześcijańskim w świetle posoborowej literatury teologicznej*, Kraków 2013, ss. 568.

We współczesnym społeczeństwie coraz bardziej uaktywnia się dyskusja na temat światopoglądów oraz związanych z tym sposobów wartościowania życia i jego sensu. Mimo rozwoju nauki i możliwości poznawczych człowieka ciągle nie jest on pewny wiedzy w tym zakresie, co rodzi „egzystencjalny niepokój”. W osobowej naturze ludzkiej tkwi potrzeba wieczności, która przeradza się w pewność „wiecznego trwania”, przyjmując zróżnicowane formy rozumienia. Ludzie niewierzący w Boga owo doświadczenie ukierunkowują na trwałość własnych dokonań, które będą stanowiły pamięć o nich po śmierci. Świadczą o tym różnorodne sentencje, wśród których szczególnie znane są słowa Horacego: *Exegi monumentum aere perennius...* („Stawiłem sobie pomnik trwalszy niż ze spiżu...”). Ludzie zaś wierzący w Boga prezentują postawę, którą Jan Kochanowski wyraził w słowach: „[...] nie umrę ani mię / Styks niewesoła zamknie odnogami swymi”. Osiągnięcie jednak szczęśliwej wieczności w zjednoczeniu z Bogiem uwarunkowane jest wiarą w istnienie Boga i Jego zbawczą moc oraz kierowanie się w życiu Bożą wolą wyrażoną w objawionych normach moralnych.

Uświadomienie owej zależności ludzkiej szczęśliwości od Boga i życia zgodnego z Jego wolą stanowi fundamentalne wyzwanie ludzkiej egzystencji. Przyjęcie lub odrzucenie owej prawdy jest podstawą światopoglądowo-aksjologicznego podziału między współczesnymi ludźmi. Podział ten skutkuje istnieniem trzech grup społecznych: ludzie wierzący w Boga, niewierzący i obojętni. Ta ostatnia grupa jest wytworem czasów współczesnych, kiedy coraz więcej ludzi przestaje stawiać pytanie o istnienie Boga i żyje tak, „jakby Boga nie było”. Taka postawa światopoglądowa przekłada się na konsekwencje moralno-aksjologiczne. Ludzie ci nie przyjmują i nie szanują żadnych obiektywnych norm moralnych, kierując się wyłącznie subiektywnymi zasadami, które sami ustalają i weryfikują. W konsekwencji mamy dzisiaj coraz więcej konfliktów społeczno-moralnych, które deformują relacje międzyludzkie, a wielokrotnie stanowią zagrożenie ludzkiego życia i jego bezpieczeństwa. Świadomość tej sytuacji rodzi coraz bardziej potrzebę pogłębiania pytań egzystencjalnych i wyjaśnienia związku między postawą światopoglądową a praktyką ludzkiego życia.

W tę jakże aktualną i bogatą w treści teologiczne problematykę doskonale wpisuje się monografia ks. Stanisława Sojki pt. *Fides et vita christiana. Podstawowa rola wiary w życiu chrześcijańskim w świetle posoborowej literatury teologicznej*. Autor wyraża swoje przekonanie, że współczesny człowiek jest często „zagubiony” w świecie, lękający się o swoją przyszłość, nie zawsze poprawnie rozumiejący świat i ludzi, z którymi dzieli ten sam los. Człowiek taki potrzebuje wyjaśnienia podstaw religijnej wiary oraz form realizacji norm w niej zakotwiczonych. Zrozumienie tego związku wiary

i życia jest szczególnym wymogiem i pragnieniem chrześcijan, którzy są świadomi swej niewystarczalności i potrzeby Bożej pomocy oraz wierności Bogu. Te egzystencjalne potrzeby są wyrazem odpowiedzialności człowieka wierzącego zarówno w życiu ziemskim, jak też – a może szczególnie – po śmierci, gdy chrześcijanin stanie w obliczu Boga. Stąd też można mówić o życiowej odpowiedzialności przed Bogiem w aspekcie życia doczesnego oraz w świetle wydarzeń po śmierci.

W swej monografii ks. S. Sojka ukazuje teologiczną interpretację natury wiary w chrześcijańskim rozumieniu oraz jej znaczenia w życiu Ludu Bożego. Jest to próba nakreślenia zarysu teologii wiary w kontekście nauczania i życia Kościoła. Mając na względzie dane Objawienia oraz doktrynę Kościoła na temat wiary w posoborowej interpretacji teologicznej, Autor zaprezentował merytoryczno-treściowe podstawy znaczenia wiary w życiu chrześcijanina, jej moc zobowiązującą, formy jej realizacji oraz wymiar zbawczy. W ten sposób ukazuje, że wiara stanowi fundamentalną podstawę egzystencji każdego chrześcijanina oraz zasadę życia całego Ludu Bożego. Jako moralno-duchowy normatyw wiara posiada swój przedmiot i podmiot, a jest urzeczywistniana w poszczególnych czynach, przyjmujących konkretne formy i postaci. Rozpoznawanie owego normatywu oraz jego realizacja winna być dostosowana do sytuacji i uwarunkowań życia ludzi danego czasu i miejsca. Tak rozumiana wiara jawi się jako charakterystyczna rzeczywistość religijno-moralna, stanowiąca przedmiot pogłębionej analizy teologicznej.

Ks. S. Sojka, od wielu lat pochylający się nad problematyką chrześcijańskiego rozwoju moralno-duchowego, dochodzi do wniosku, że wiara w Boga i oparte na niej życie może stać się zrozumiałe dla współczesnego człowieka tylko w kontekście doświadczenia jego własnej egzystencji. Stąd też postuluje, że teologia wiary nie może być wyłącznie wykładem abstrakcyjnych treści dotyczących teorii wiary, ale ma ukazywać analityczny obraz dziejowej rzeczywistości Bosko-ludzkiej wpisanej w egzystencję konkretnego człowieka. Przedmiotem tak rozpoznanej teologicznej analizy wiary z jednej strony jest Bóg, którego człowiek – poprzez specyficzne przeżycie prawdy swej egzystencji – nie tylko rozpoznaje pojęciowo, ale spotyka Go jako żywego Boga – Ojca, z drugiej zaś człowiek z całą wewnętrzną prawdą swej egzystencji, umożliwiającą rozpoznanie Boga i zjednoczenie z Nim. Takie rozpoznanie osoby ludzkiej pozwala – zdaniem Autora – zrozumieć egzystencjalną sytuację w kontekście najbardziej pierwotnego związku człowieka z Bogiem żywym – Ojcem i Zbawicielem, co w konsekwencji prowadzi do przyjęcia wiary jako fundamentalnej zasady tworzenia poprawnego odniesienia człowieka do Boga oraz relacji międzyludzkich.

Przeprowadzone przez ks. S. Sojkę analityczne refleksje bogatej w treści i wieloaspektowej problematyki wiary i życia chrześcijańskiego oparte zostały na przekazie Objawienia i Tradycji oraz nauczaniu Kościoła w interpretacji posoborowej literatury teologicznej. Wykorzystana literatura przedmiotu pozwoliła Autorowi nie tylko pogłębić teologiczne rozumienie biblijno-eklezyjalnych podstaw wiary, ale też poszerzyć ową refleksję w kontek-

ście innych nauk oraz ludzkiego doświadczenia. Takie podejście do tytułowego zagadnienia niezwykle trafnie wpisuje się w aktualne nauczanie Kościoła, czego wyrazem jest encyklika papieża Franciszka *Lumen fidei*, ogłoszona w przeżywanym przez Lud Boży Roku Wiary. Bez obawy przesady można powiedzieć, że monografia ks. S. Sojki stanowi zarówno wprowadzenie do owej encykliki, jak też jej dojrzały komentarz. Tematyka monografii i układ jej treści w całości stanowią rozwinięcie stwierdzenia papieża Franciszka: „Wiara, którą przyjmujemy od Boga jako dar nadprzyrodzony, jawi się jako światło na drodze, wskazując kierunek naszej wędrówki w czasie” (*Lumen fidei*, nr 4).

Całość analiz swej monografii ks. S. Sojka podzielił na pięć rozdziałów, w których rozwija kolejne aspekty tytułowego zagadnienia. W rozdziale pierwszym, zatytułowanym „Dar życia chrześcijańskiego”, ukazuje wiarę jako dar Boga, objawiony przez słowa i czyny Boga, a zwłaszcza przez Chrystusa – Wcielone Słowo Boże. Autor podkreśla, że Chrystus przyniósł nam najpełniejszą prawdę o Bogu, który jest źródłem i mocą życia chrześcijańskiego, On zaś – jako Wcielony Syn Boży – jest tego życia wzorem, który jest realizowany poprzez dar wiary. Kontynuacją tych analiz jest rozdział drugi: „Osobisty charakter wiary w życiu chrześcijańskim”. Zawarte są tu analizy osoby ludzkiej jako adresata wiary – Bożego daru – oraz osobowego aktu jej przyjęcia. Autor przedstawia tu antropologiczno-teologiczne podstawy wiary oraz rozumność i wolność człowieka jako uwarunkowanie osobistej odpowiedzi na Boże objawienie. W rozdziale trzecim: „Życie chrześcijańskie jako odpowiedź na dar wiary we wspólnocie Kościoła” ks. S. Sojka stara się dowieść, że podstawową wspólnotą uobecniania się historii zbawienia jest Kościół. Uzasadnienie tej prawdy znajduje w wypełnieniu zapowiedzi Starego Testamentu, w dziele zbawczym Jezusa Chrystusa oraz w Jego woli ustanawiającej Kościół jako Mistyczne Ciało. Ta zjednoczona w wierze wspólnota Ludu Bożego jest środowiskiem przyjęcia zobowiązującego daru wiary oraz realizacji owego normatywu w apostołsko-ewangelizacyjnych formach życia tej społeczności. Rozdział czwarty nosi tytuł: „Doskonałość życia chrześcijańskiego na fundamencie wiary”. Autor podejmuje tu problem indywidualno-osobowego przeżywania wiary jako daru Bożej miłości. Akcentuje zakotwiczenie życia chrześcijańskiego w wierze i miłości, czego owocem jest modlitwa indywidualna i liturgiczna. Takie zjednoczenie z Bogiem przekłada się na formację życia chrześcijańskiego, które stanowi moralne zobowiązanie oraz sposób rozwoju życia duchowego. Siła i moc wiary objawia się szczególnie w sytuacjach trudności i zagrożeń w życiu chrześcijańskim, czego szczególnym wyrazem jest zło i grzech, prześladowania i cierpienie. W ostatnim rozdziale Autor podejmuje problem: „Zbawienie celem rozwoju wiary w życiu chrześcijańskim”, koncentrując się na finalistycznym punkcie widzenia wiary. Najpierw ukazuje, że wiara jest dla chrześcijanina drogą do życia wiecznego, akcentując powszechność powołania do świętości i realizację tej powinności we wspólnocie Kościoła, dla którego Maryja jest wzorem świętości. Osiągnięcie tego celu należy pojmować jako nagrodę za chrześcijańskie życie, oparte na wierze,

poprawnie zrealizowane pod kątem zjednoczenia człowieka z Bogiem w wiecznej szczęśliwości, rozumianej jako „błogosławieństwo wiary”.

Poznanie treści monografii ks. S. Sojki pozwala z całą odpowiedzialnością odnieść się do niej z wielkim uznaniem. Stanowi ona niewątpliwie wyjątkową pozycję z zakresu teologii duchowości i rozwoju życia chrześcijańskiego, i to nie tylko na rynku polskim. Podjęta tu niezwykle aktualna i ważna problematyka – tak w zakresie teorii, jak i praktyki – nie doczekała się dotychczas całościowego opracowania, którą to potrzebę trafnie i wiarygodnie wypełnia książka ks. S. Sojki. O doniosłości tej monografii świadczy też sposób ujęcia tytułowego zagadnienia. Charakteryzuje ją teologiczno-źródłowa wiarygodność, wyrażająca się w biblijno-eklezyjnym pogłębieniu analizowanego zagadnienia, przez co ukazuje oparte na wierze życie chrześcijańskie w całej ewangelicznej prawdzie. To źródłowe uwiarygodnienie pozwoliło ks. S. Sojce tytułowy problem przedstawić w nowym świetle. Prezentowana koncepcja opartego na wierze życia chrześcijańskiego jawi się jako postawa nacechowana personalistycznym odniesieniem do człowieka, z poszanowaniem jego godności i potrzeb. Personalistyczny wymiar charakteryzuje też uzasadnienie normatywu wiary, którego źródłem jest Bóg – Stwórca i Zbawiciel oraz człowiek w zagrożonej swej egzystencji.

Bardzo cenną wartością monografii ks. S. Sojki jest wyeksponowanie eklezyjalno-pastoralnego wymiaru opartego na wierze życia jako diakonii całego Kościoła i każdego chrześcijanina. Charakteryzując zaś realizację owej normy, Autor słusznie wyeksponował wartość osoby i jej dobro, wyrażające się w kształtowaniu ludzkiej egzystencji w wymiarze eschatologicznym. Główny problem tej książki został trafnie usytuowany w kontekście przemian i zagrożeń współczesności, ukazując chrześcijańskie „życie z wiary” jako fundamentalny sposób zaradzenia im. W akcie wiary bowiem – podkreśla Autor – wyraźnie ukazuje się sens całkowitego – rozumem i wolą – powierzenia się człowieka objawiającemu się Bogu. W życiu zaś chrześcijańskim pojmuje się pełnię te szczęśliwości obiecaną przez Boga. Poza tym horyzontem ludzkie życie łatwo ulega egzystencjalnemu złudzeniu, zwłaszcza wtedy, gdy wiara sprowadzana jest do gnozy, jej zaś rozumienie do metafizycznej teorii.

Lektura omawianej książki ukazuje, że analizy ks. S. Sojki pozostają w nurcie nauczania Magisterium Kościoła, interpretowanego we współczesnej myśli teologicznej. W swoich analizach ks. S. Sojka sięga do personalistycznych koncepcji wyjaśniania ludzkiej egzystencji, co sprawia, że wiarę chrześcijańską ukazuje nie jako abstrakcję oderwaną od życia, ale jak najściślej związaną z konkretną postawą człowieka. Takie przedstawienie wiary, jako objawionego przez Chrystusa „światła” ludzkiego życia, jest uprzedzającym „odczytaniem” przez ks. S. Sojkę myśli papieża Franciszka zawartych w encyklice *Lumen fidei*. Podjęta w tej monografii tematyka i sposób jej ukazania trafnie i kompetentnie wpisuje się w potrzeby współczesnego człowieka.

Ks. Józef Zabielski